

Almanya'daki Türk Asıllı Bulgar Öğrencilerin Ana Dillerini Geliştirme Süreçleri: Aachen Örneği

İbrahim Geçit

International Burch University, Bosnia and Herzegovina,
<https://orcid.org/0009-0005-3997-5467>, ibrahim.gecit@stu.ibu.edu.ba

Prof. Dr. Cemal Özdemir

SDU University - Kazakhstan, cemal.ozdemir@sdu.edu.kz,
Shinawatra University – Thailand - ORCID NO: 0000-0002-1166-3083

Özet

Türkiye dışında yaşamını devam ettiren Türk vatandaşlarının nüfusu ve yaşadıkları ülkelerin büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda Türk dilinin devam ettirilmesi ve ileriki zamanlara aktarılması Türkiye'nin ve Türk dilinin geleceği adına önem taşımaktadır. Yapılan bu çalışmada Almanya'nın Aachen şehrinde yaşayan Türk asıllı Bulgar öğrencilerin ana dillerini koruma ve geliştirme süreçlerini incelenmektedir. Araştırma, özellikle bu öğrencilerin Türkçe ve Almanca dil kullanım alışkanlıkları, dil sadakati ve dillerine karşı tutumlarını ele almaktadır. Dil sürdürümünün, eğitim durumu, yerleşim yeri, medeni durum gibi demografik faktörlerle nasıl etkileşime girdiğini ortaya araştırarak, öğrencilerin ana dillerini koruma konusunda güçlü bir eğilim gösterdiğini, fakat Almanca'nın baskın dil olması nedeniyle Türkçe kullanımının zamanla azalabileceğine dikkat çekmektedir. Araştırmada kullanılan veriler nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemiyle toplanırken araştırma ise fenomenolojik (olgubilim) deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Almanya'daki Aachen şehrinde yer alan üç farklı okulda öğrenimlerini sürdüren Türk asıllı Bulgar öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma sonuçları, dil politikaları ve eğitim sistemlerinin bu süreç üzerindeki etkilerini de tartışmış, Almanya'da yaşayan Türk asıllı Bulgar öğrencilerin dil sürdürüm süreçlerini destekleyici önerilerde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dil Sürdürümü, Çift Dillilik, Kültürel Kimlik, Eğitim Politikaları, Bulgar Öğrenciler, Ana Dil

Processes of Bulgarian Students of Turkish Origin in Germany to Improve Their Native Language: The Aachen Example

Abstract

Considering the population of Turkish citizens living outside Turkey and the size of the countries they live in, it is important for the future of Turkey and the Turkish language that the Turkish language is maintained and passed on to the future. This study examines the processes of preserving and developing the mother tongue of Bulgarian students of Turkish origin living in Aachen, Germany. In particular, the research deals with the language use habits of these students in Turkish and German, language fidelity and attitudes towards their language. It explores how language maintenance interacts with demographic factors such as educational attainment, place of residence, marital status, etc. and finds that students show a strong tendency to preserve their mother tongue, but that the use of Turkish may decrease over time as German is the dominant language. The data used in the study were collected by interview method, one of the qualitative research methods, and the research was conducted using a phenomenological design. The population of the study consists of Bulgarian students of Turkish origin who continue their education in three different schools in the city of Aachen in Germany. The sample of the study consisted of 30 Bulgarian students of Turkish origin studying in three different schools in Aachen, Germany. The results of the study also discuss the effects of language policies and educational systems on this process and provide recommendations to support the language maintenance processes of Bulgarian students of Turkish origin living in Germany.

Keywords: Language Maintenance, Bilingualism, Cultural Identity, Educational Policies, Bulgarian Students, Mother Tongue

1. GİRİŞ

Göç eden bireyler bir yerden başka bir yere hareket ederek çeşitli göç dalgalarının öznesi olmakta ve klasik göç teorileri çerçevesinde geniş toplumsal analiz birimlerini oluşturmaktadır. Klasik göç çalışmalarından farklı olarak bu çalışmanın özgün yönü, uluslararası göç olgusuna sosyolojik bir tema olarak farklı bir yaklaşımla yaklaşılmasıdır. Göç deneyimini yaşayan bireylerin ve sonraki kuşakların, iktidar alanlarına karşı geliştirdikleri direniş pratikleri üzerinden bir değerlendirme yapılmaktadır (Castles ve J. Miller, 2009).

Toplumlar arasında bireylerin önem arz eden etkileşim aracı yabancı dil olmasından dolayı ortak ifade biçimi de önemli olmaktadır. Bundan dolayı kültürler arası iletişimin sağlıklı şekilde ilerlemesi adına yabancı diller önem arz etmektedir. Dünya üzerinde ortak olarak kullanılan birtakım yabancı diller arasında Almanca da yer almaktadır. Bazı ülkelerin ana dili olarak da kullanılmaktadır (Tutaş, 2014).

XVI. yüzyılda Bulgaristan nüfusunun büyük bir kısmını Türkler oluşturmaktaydı ancak 17. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlardaki nüfuzu azalmaya başladıkça Türk nüfusu da düşüş göstermeye başlamıştır. Tarih boyunca çeşitli evrelerden geçen Bulgaristan topraklarında, 1877-78 Türk-Rus Savaşı'nın ardından imzalanan 1878 Berlin Antlaşması ile Tuna Vilayeti'nde bir Bulgar Prensiği kurulmuş ve bu vilayetin Sofya, Rusçuk ve Varna gibi sancakları Bulgar egemenliğine girmiştir. 1912-13 Balkan Savaşları sonrasında, nüfusunun büyük çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu Batı Trakya ve Rodoplar'daki Kırcaali, Darıdere, Ortaköy, Paşmaklı ve Nevrokop ilçeleri Bulgaristan topraklarına katılmıştır. 1940 yılında, yine büyük bir Türk nüfusuna sahip Güney Dobruca, Romanya'dan alınarak Bulgaristan'a dahil edilmiştir (Şimşir, 1986; Turan, 1998; Eminov, 1997).

1877-1878 Osmanlı-Rus savaşının ardından, Bulgaristan sınırları içinde kalan Türk nüfusu, etnik bir azınlık olarak kabul edilmiştir. Bu grup, özellikle Kuzey-Doğu ve Güney-Doğu Bulgaristan bölgelerinde yoğunlaşmaktadır (Troebst, 1994). Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'dan çekilmesiyle birlikte, Bulgaristan Türkleri için zorlu bir dönem başlamıştır. Sürekli baskı ve zulüm gören Türkler, nefes almalarına izin verilen kısa süreçler yaşamışlardır. Rusların kışkırtmasıyla Bulgar liderler, Türklere yönelik baskıları daha da artırmışlardır. Bu süreçte, siyasi yönetimler açık bir şekilde Türk düşmanlığı politikası gütmektedirler. Bulgar yönetimlerinin tarihsel süreçteki çeşitli siyasi evrelerinde Türklere karşı olumsuz tutum ve yaklaşımlar genel olarak değişmemektedir (Şimşir, 1986; Nayır, 1999; Duman, 2002). Yine de, Bulgaristan'daki son dönem yönetim değişiklikleri, bazı umut verici gelişmelere kapı aralamaktadır. Özellikle Bulgaristan'ın demokratik bir sisteme geçişi ve Avrupa Birliği'ne katılması, Türk toplulukları için olumlu beklentilerin doğmasına neden olmaktadır.

Türklerin Almanya'ya göç etmesi 1961'de başlamaktadır. İkinci Dünya savaşından sonra tekrardan düzenlenmeye başlanan Almanya'da sanayileşmenin yükselmesi ile işçi gereksinimi ortaya çıkmıştır. Almanya, ilk olarak Türkiye'den işçi isteğinde bulunmuştur, Türkiye ve Almanya arasındaki anlaşmaya göre "*misafir işçi*" vasfıyla Almanya'ya göç etmeye başlayan Türkler, git gide Almanya'da yerleşik hayata geçmişlerdir. Günümüzde Almanyada yaklaşık "*2,8 milyon*" Türk yaşamaktadır. Ayrıca Almanyada yaşamını devam ettiren Türklerin yaklaşık "%33"ü Alman vatandaşlığı almıştır (Cramer 2000; Şen, 2016).

Zaman içerisinde artan nüfustan dolayı Fransa, Belçika, Hollanda, Almanya bunu kontrol etmek adına “*Batı Avrupa ülkeleri entegrasyon çalışmaları*” ile “*tek dillilik*” politikasını faaliyete geçirmişlerdir. Batı Avrupa ülkeleri entegrasyon çalışmalarıyla etnik sınıfların uyumuna yarar sağlayacağını düşünmüştür. Ancak dilin ve etnik kimliğin korunması açısından politika yapan Avustralya ülkesinde yaşayan Türklerin kültüre ve hâkim dile uyum sağlamalarının Fransa, Hollanda ve Almanya’daki Türklerden daha fazla olduğu, fazla kültürlülük politikasının etnik sınıfların uyum sağlamasını kolay hale getireceği düşünülmektedir (Yağmur 2004, Yağmur ve van de Vijver 2012).

Bundan dolayı ana dilini kullanımının ve devam etmesi adına Almanya’nın gerçekleştirdiği politikalar etkili olmaktadır. Entegrasyon adından da anlaşılacağı üzere, bilhassa 3.nesil Türk vatandaşlarında yapılan “*asimilasyon*” faaliyetlerini etkenini nesiller arasında Türk dilini ve kültürünü sürdürme seviyelerine etki ettiğini görmekteyiz. Almanya devletinin önemseydiği ve amacındaki sınıf 3.nesil olmaktadır. İlerleyen zamanda karşı karşıya kalacağı genç nüfus sıkıntısının önüne geçmek adına söz konusu nesildeki Türk vatandaşlarını tıpkı Alman vatandaşları yetiştirip kendi yararlarına dönüştürmek istemektedirler. Entegrasyon faaliyetleri 3.nesilde işe yaramış ve bu nesil asimile olmuştur (Şahin 2012).

Ortaya çıkan entegrasyon faaliyetleriyle Almanyada yaşamaya devam eden Türklerin anadili kullanmaları çok dillilik yerinde ana dile olan sadakatlerini göstermekte ve bu durum önem arz etmektedir. Kültürü nesilden nesile aktaran, kültürü tekrardan ortaya çıkararak ve bundan dolayı toplumun devamlılığını sağlayan kurumlardan biri dil olmaktadır (Adıgüzel, 2011). Almanya’da yaşamını devam ettiren Türk vatandaşlarının kimliklerini muhafaza etmesi ve sürdürmesi adına dil sürdürümleri ve sadakati önem arz etmektedir. Başka ülkede barınsalar da konuşulan dili kullanmamaya kendi ana dillerini kullanmaya “*dilsel sürdürüm*” denmektedir (İmer, Kocaman, Özsoy, 2011).

Almanya’daki Türk asıllı Bulgar öğrencilerin ana dillerini koruma ve geliştirme süreçleri, ana dilin korunması ve geliştirilmesi, küreselleşen dünyada ve çok dillilik politikalarının uygulandığı ülkelerde özellikle önemli bir konu haline gelmiştir. Bu öğrencilerin ana dillerini nasıl koruduklarını, hangi zorluklarla karşılaştıklarını ve bu süreçteki etkin faktörlerin neler olduğunun tespit edilmesi araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Ayrıca Almanya gibi çok dilli bir

toplumda ana dilin korunmasının bireylerin kimlik, kültürel bağlantıları ve toplumsal entegrasyon üzerindeki etkilerini incelemeyi hedeflemektedir.

Araştırmanın problem cümlesi; “Almanya’daki Türk asıllı Bulgar öğrencilerin ana dillerini koruma ve geliştirme süreçleri nasıl devam etmektedir?” olarak ifade edilebilmektedir.

Bu problem cümlesinden yola çıkarak aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur:

- Almanya’da yaşayan Türk asıllı Bulgar öğrencilerin Türkçeye karşı olan tutumları nasıldır?
- Almanya’da yaşayan Türk asıllı Bulgar öğrencilerin Almanca ve Türkçe kullanımları ne durumdadır?

Bu çalışma Almanya’daki Türk asıllı Bulgar öğrencilerin ana dillerini koruma ve geliştirme süreçlerini incelemektir ve çok dilli bir toplum olan Almanya’da ana dilin korunmasının bireylerin kimlik ve kültürel bağlantıları üzerindeki etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda araştırma küreselleşen dünyada ve çok dillilik politikalarının uygulandığı ülkelerde ana dilin korunmasının ve geliştirilmesinin önemini vurgulamayı ve bu konuda farkındalık yaratmayı hedeflemektedir.

Türkiye dışında yaşamını devam ettiren Türk vatandaşlarının nüfusu ve yaşadıkları ülkelerin büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda Türk dilinin devam ettirilmesi ve ileriki zamanlara aktarılması Türkiye’nin ve Türk dilinin geleceği adına önem taşımaktadır. Özdemir (2018) tarafından ifade edildiği üzere her insanın dil öğrenme kabiliyetleri, istekleri farklı farklıdır. Bu mesele Türkçe için de geçerli bir olaydır. Bu farklılıkların çıkış sebebi Türkçenin öğretildiği ülkedeki popülerliği, o ülkedeki insanların dil yapılarının Türkçeye uzaklık – yakınlık durumlarıdır. Aynı zamanda Bu çalışma Almanya’da yaşamını devam ettiren Türk asıllı Bulgar öğrencilerinin ana dillerini koruma ve geliştirme süreçleri “*Aachen örneği*” ile göstermek için önemli olmaktadır. Çalışmanın bu yönüyle benzer özgün ve nadir bir konuyu içerdiği ve böylelikle literatüre katkı sağlayarak, konuyla benzerlik gösteren gelecek çalışmalara ışık tutacağı öngörülmektedir.

Çalışma yalnızca Aachen’da yaşayan Türk asıllı Bulgar öğrenciler üzerine odaklanmaktadır. Bu durum araştırma sonuçlarının diğer bölgelerdeki veya farklı sosyo-kültürel arka plana sahip bireyler için genelleştirilmesini engellemektedir. Dolayısıyla elde edilen bulguların yalnızca

incelenen özgül grup için geçerli olabileceği ancak tüm Almanya veya başka ülkelerdeki benzer topluluklar için genel geçer sonuçlar üretmede yetersiz kalabileceği söylenebilir. Ayrıca kullanılan veri toplama teknikleri ve analiz yöntemleri, çalışmanın derinliğini ve çeşitli değişkenlerin incelenmesini sınırlayabilir.

Bu çalışmanın varsayımı, dilin bireysel kimlik ve kültürel bağlar üzerinde merkezi bir role sahip olduğu ve çok dilli politikaların bu dillerin korunmasında etkili olduğu yönündedir. Araştırma, eğitim sistemlerinin ve okul ortamlarının öğrencilerin ana dillerini koruma ve geliştirme kabiliyetlerini önemli ölçüde desteklediğini varsayar. Ayrıca dilsel entegrasyonun sosyal uyum ve toplumsal entegrasyonu kolaylaştırdığı kabul edilir. Son olarak, araştırma katılımcılarının araştırma sorularına içtenlikle ve doğru yanıtlar verdiği varsayılmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmada kullanılan veriler nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemiyle toplanırken araştırma ise fenomenolojik (olgubilim) deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Fenomenolojik desen, doğrudan aktarılmasında sıkıntı yaşanan durumların algısını, tecrübesini, duygularını ve olaya bakışını tümüyle tespit etmek ve kullanılabilmesi amacıyla verilerin elde edilmesi ve analiz sırasında nitel araştırma şeklinde gerçekleştirilmektedir (Patton, 2002). Dolayısıyla fenomenolojik araştırmalar, saptanmış ya da çeşitli olay veya durumun farklı veri toplama teknikleri kullanılarak (gözlem, görüşme ve doküman) detaylı bir şekilde ele alındığı ve temaların ortaya çıkarıldığı bir modeldir.

Araştırmanın evrenini Almanya'daki Aachen şehrinde yer alan üç farklı okulda öğrenimlerini sürdüren Türk asıllı Bulgar öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Almanya'daki Aachen şehrinde yer alan üç farklı okulda öğrenimlerini sürdüren 30 Türk asıllı Bulgar öğrenci oluşturmuştur. Evrenden örnekleme seçiminde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında konuya ilişkin literatür detaylı olarak incelenmiş Almanya'daki Türk asıllı Bulgar öğrencilerin ana dillerini koruma ve geliştirme süreçleri de göz önüne alınarak görüşme formu araştırmacı tarafından literatürde konuyla ilgili yer alan başlıklara yönelik olarak

geliştirilmiştir. Araştırmada kullanılan görüşme formu 26 sorudan oluşmaktayken ilk 5 soruda katılımcıların kişisel bilgilerine ilişkin sorular yer almaktadır. Kişisel bilgilere ilişkin soruların ardından katılımcıların Türkçeyi korumalarına yönelik olarak 13 soru bulunmaktadır. Daha sonra ise 8 soruluk Türkçeyi geliştirme soruları yer almaktadır. Kullanılan 26 sorudan ve 3 bölümden oluşan görüşme formuyla birlikte Almanya'daki Türk asıllı Bulgar öğrencilerin ana dillerini koruma ve geliştirme süreçlerine yönelik detaylı bilgiler elde edileceği düşünülmektedir. Görüşme formunun kapsam ve içerik geçerliğinin sağlanması için uzman görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri ise alanda faaliyet gösteren akademisyenlerden alınmıştır.

Çalışmada veri toplamak için öncelikle görüşmenin yapılacağı yerlerden gerekli izinler alınmıştır. Daha sonrasında uzman görüşü sonucunda belirlenen veri toplama aracının uygulanması için, araştırmaya katılmaya gönüllü olan katılımcılar ile yüz yüze görüşülmüştür. Çalışmanın yapıldığı okullardaki Türk asıllı Bulgar öğrenciler belirlendikten sonra okullarından izin alınarak öğrencilerle sessiz ve sakin bir ortamda görüşülmüş ve cevapları kaydedilmiştir. Çalışmada katılımcılara 26 görüşme sorusu yöneltilmiştir. Toplanan verilerin analizi sırasında içerik analizi ve betimsel analiz yöntemi uygulanmıştır.

En sonunda ise analizi gerçekleştirilen durumların hazırlanan kategorilere yönelik olarak yinelenme yüzdeleri ve frekansları tespit edilmiş ve bunlara yönelik olarak yorumlanmıştır. Dolayısıyla araştırmada Almanya'daki Türk asıllı Bulgar öğrencilerin ana dillerini koruma ve geliştirme süreçlerinin belirlenmesi için görüşme tekniği kullanılarak veriler elde edilecek olması sebebiyle bu verilerin değerlendirilmesinde en kullanışlı analiz tekniğinin içerik analizi ve betimsel analiz olduğu varsayılmaktadır. Almanya'daki Türk asıllı Bulgar öğrencilerin ana dillerini koruma ve geliştirme süreçlerine yönelik oluşturulan sorular öğrencilere yöneltilmiş ve öğrencilerin cevapları kaydedilmiştir. Öğrencilerin verdikleri tüm cevaplar bir Microsoft Excel belgesinde toplanmıştır. Daha sonra bu cevaplar ortak kodlarına göre ayrıştırılmış ve frekans dağılımları verilmiştir.

3. BULGU ve YORUMLAR

3.1. Katılımcıların Kişisel Bilgileri

Tablo 1. Katılımcıların kişisel bilgilerine ilişkin bulgular

Yaş	Frekans (n)
12	8
13	5
14	5
15	7
16	4
17	1
Sınıf	
5	6
6	8
7	7
8	6
9	2
10	1
Doğum Yeri	
Bulgaristan	27
İspanya	1
Almanya	1
Türkiye	1
Bilinen Diller	
Türkçe	30
Almanca	30
Bulgarca	26
Çingenece	11
İngilizce	10
İspanyolca	1
Almanya'ya Gelme Yaşı	
Almanya'da doğma	1
3	3
4	1
5	1
6	2
7	4
9	5
10	5
11	4
12	4

Tablo 1'de katılımcıların kişisel bilgileri incelendiğinde frekans dağılımlarına göre katılımcıların yaşları 12 ile 17 arasında sınıfları ise 5 ile 10. sınıflar arasındadır. Çoğunluğunun doğum yeri Bulgaristan iken İspanya, Almanya ve Türkiye'de doğanlar da bulunmaktadır.

Katılımcıların tamamı Türkçe ve Almanca bilmekteyken tamamına yakını Bulgarca bazıları ise Çingenece, İngilizce ve İspanyolca da bilmektedir. Almanya’da doğan katılımcı olmakla birlikte 3 yaşında, 4 yaşında, 5 yaşında, 6 yaşında, 7 yaşında, 9 yaşında, 10 yaşında, 11 yaşında ve 12 yaşında gelen katılımcılarda bulunmaktadır.

3.2. Katılımcıların Türkçeyi Korumaya İlişkin Görüşleri

Tablo 2. Katılımcıların anadil olarak kabul ettikleri ve günlük hayatta daha fazla kullandıkları dile ilişkin bulgular

Anadil Olarak Kabul Edilen Dil	
Türkçe	19
Bulgarca	8
Türkçe-İspanyolca	1
Çingenece	2
Günlük Hayatta Daha Fazla Kullanılan Dil	
Türkçe	22
Bulgarca	2
Bulgarca-Türkçe	1
Türkçe-Almanca	1
Çingenece	2
Almanca	2

Tablo 2’de katılımcıların anadil olarak kabul ettikleri ve günlük hayatta daha fazla kullandıkları dile verdikleri cevaplar incelendiğinde frekans dağılımlarına göre katılımcıların çoğunluğu Türkçeyi anadili olarak kabul etmekte ve günlük hayatlarında Türkçeyi daha fazla kullanmaktadır. Bununla birlikte Bulgarca, İspanyolca ve Çingenece gibi dillerde anadil olarak kabul edilmiştir. Günlük hayatlarında Bulgarca, Almanca ve Çingenece gibi dilleri daha fazla kullanan katılımcılarda bulunmaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların Türk olmayan aile fertlerine ve Bulgaristan’da Türkçe eğitimi almalarına ilişkin bulgular

Türk Olmayan Aile Ferdi	
Baba	10
Anne-Baba	3
Yok	16
Anne	1
Bulgaristan’da Türkçe Dersi veya Türk Dilinde Eğitim Alma	
Hayır	30

Tablo 3'te katılımcıların Türk olmayan aile fertlerine ve Bulgaristan'da Türkçe eğitimi almalarına ilişkin bulgular incelendiğinde çoğunluğun Türk olmayan aile ferdi bulunmaktayken babası Türk olmayanların sayısı da yüksektir. Katılımcıların tamamı Bulgaristan'da Türkçe dersi veya Türk dilinde eğitim almamıştır.

Tablo 4. Katılımcıların aile ve arkadaş grubu içerisinde Türkçeyi sık kullanmalarına ilişkin bulgular

Aile İçerisinde Türkçeyi Sık Kullanma	
Sürekli	18
Genellikle	7
Konuşmama	2
Çok az	3
Arkadaş Grubu İçerisinde Türkçeyi Sık Kullanma	
Sürekli	6
Genellikle	16
Çok az	8

Tablo 4'te katılımcıların aile ve arkadaş grubu içerisinde Türkçeyi sık kullanmalarına ilişkin bulgular incelendiğinde çoğunluk Türkçeyi aile içerisinde sürekli, arkadaş grubu içerisinde ise genellikle konuşmaktadır. Bununla birlikte aile içerisinde genellikle kullanan, az kullanan ve hiç kullanmayanlarda bulunmaktayken arkadaş grubunda ise sürekli kullanan ve çok az kullanan katılımcılarda bulunmaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların ailesinin Türk kültürü ve dilini koruma konusundaki tutumlarına ve Almanya'da dil ve kültür etkinliklerine katılmalarına ilişkin bulgular

Ailenin Türk Kültürü ve Dilini Koruma Konusundaki Tutumu	
Teşvik etme	17
Bilmeme	1
Olumlu	2
Karışmama	4
Destekleme	2
Normal	4
Almanya'da Türkçe Dil ve Kültür Etkinliklerine Katılma	
Okulda Türkçe klübüne katılma	1
Hayır	5

Evet	24
------	----

Tablo 5’te katılımcıların ailesinin Türk kültürü ve dilini koruma konusundaki tutumlarına ve Almanya’da dil ve kültür etkinliklerine katılmalarına ilişkin bulgular incelendiğinde çoğunluğun ailesi Türk kültürü ve dilini koruma konusunda teşvik etmektedir. Bunun yanı sıra ailenin olumlu tutumunu, karışmadığını, desteklediğini, normal olduğunu belirten katılımcılarda bulunmaktadır. Çoğunluk Almanya’da Türkçe dil ve kültür etkinliklerine katılmaktadır. Katılımcıların küçük bir kısmı ise dil ve kültür etkinliklerine katılmadıklarını ifade etmiştir.

Dervişoğlu (2016) Almanya’daki Türk öğrencilerin karşılaştıkları ciddi sorunlardan birisinin, ebeveynlerin yaşadıkları ülkenin dilini yeterince bilmemeleri sebebiyle okul yönetimi ve öğretmenlerle etkin bir iletişim kuramamaları olduğunu ifade etmiştir. Bu durum, sadece öğrencilerin kendi öğretmenleri ile iletişimde zorluk çekmeleriyle sınırlı kalmayıp, Türkçe ve Türk kültürü dersleri veren öğretmenlerle olan iletişimde de benzer zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır. Ailelerin bu iletişim eksikliği, onların çocuklarının eğitime gereken önemi vermedikleri algısına yol açmaktadır fakat bu durum, iletişim kurma çabasının olmamasından kaynaklanan daha büyük bir problemin yansıması olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların Türkçeye ilgili sıkıntı yaşadıkları dil becerilerine ve Türkçe kullanımı yeterlilikleri ve Türk dilini kaybetme endişelerine ilişkin bulgular

Türkçeye İlgili Sıkıntı Yaşanılan Dil Becerileri	
Hiçbiri	14
Yazma	12
Okuma	4
Konuşma	1
Dinleme	3
Hepsi	1
Türkçeyi Kullanma Konusunda Kendini Yeterli Hissetme ve Türk Dilini Kaybetme Endişesi Taşıma	
Yeterli bulma ve endişe taşımama	19
Biraz öğrenmesi gerekme ve endişe taşımama	6
Yeterli bulmama ve endişeli olma	2
Az endişeli olma	3

Tablo 6’da katılımcıların Türkçeye ilgili sıkıntı yaşadıkları dil becerilerine ve Türkçe kullanımı yeterlilikleri ve Türk dilini kaybetme endişelerine ilişkin bulgular incelendiğinde çoğunluk

Türkçeye ilgili sıkıntı yaşanan dil becerileri olmadığını ifade ederken yazma, okuma, konuşma, dinleme ve hepsinde sıkıntı yaşadığını ifade eden katılımcılarda bulunmaktadır. Çoğunluk Türkçeyi kullanma konusunda kendini yeterli bulduğunu ve endişe taşımadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte biraz öğrenmesi gerektiğini ve endişe taşımadığını, yeterli bulmadığını ve endişeli olduğunu, az endişeli olduğunu ifade eden katılımcılarda bulunmaktadır.

Tablo 7. Katılımcıların ailelerinin dil becerisi üzerindeki etkisine, Türkçeyi korumayı önemsemelerine ve okuldan bekledikleri desteklere ilişkin bulgular

Ailenin Dil Becerileri Üzerinde Etkisi Olma	
Hayır	6
Evet	24
Türkçeyi Kaybetmemek İçin Kullanmayı ve Korumayı Önemseme	
Sürekli Türkçe iletişim kurduğundan önemseme	7
Çocuklarına da aktarmak için önemseme	6
Çevresi Türk olduğundan önemseme	6
Önemseme	2
Türk kültürünü sevdiğinden önemseme	1
Film izleme	1
Atalardan dolayı önemseme	1
Türkçeyi sevdiğinden önemseme	1
Önemsememe	5
Türkçeyi Koruma Adına Okuldan Beklenen Destekler	
Seviyeye göre kitap	1
Türkçe öğretmeni sayısının artırılması	11
Türkçe etkinlik sayısının artırılması	1
Türkçe kursu olmalı	4
Türkçe derslerini artırma	11
Türkçe ikinci yabancı dil olmalı	1
Türkçe ve Osmanlıca dersleri	1

Tablo 7’de katılımcıların ailelerinin dil becerisi üzerindeki etkisine, Türkçeyi korumayı önemsemelerine ve okuldan bekledikleri desteklere ilişkin bulgular incelendiğinde çoğunluk ailesinin dil becerileri üzerinde etkisi olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar sürekli Türkçe iletişim kurduğundan Türkçeyi kaybetmemek için kullanmayı ve korumayı önemsediklerini, çocuklarına da aktarmak için önemsediklerini, çevresi Türk olduğundan önemsediklerini, önemsediklerini, Türk kültürünü sevdiğinden önemsediklerini, film izlediklerini, atalardan dolayı önemsediklerini ve Türkçeyi sevdiğinden önemsediklerini ifade ederlerken önemsemediğini belirten katılımcılarda bulunmaktadır. Çoğunluk Türkçeyi koruma adına okuldan Türkçe öğretmeni sayısının

artırılmasını ve Türkçe derslerinin artırılmasını beklediklerini ifade etmiştir. Bununla birlikte seviyeye göre kitap, Türkçe etkinlik sayısının artırılması, Türkçe kursu olması, Türkçe'nin ikinci yabancı dil olması, Türkçe ve Osmanlıca dersleri olması gerektiğini ifade eden katılımcılarda yer almaktadır.

Demirbaş (2014) yaptığı araştırmada Türk öğrencilerin, üniversiteye giden yolları açan okul türlerine devam ettikleri halde, ders başarıları yüksek olsa da Alman akranlarıyla aynı eğitim fırsatlarına ve imkanlarına erişememekte olduklarını ifade etmiştir. Bu durum, Türk öğrencilerin eğitim süreçlerinde isteksizlik hissetmelerine, süregelen bir umutsuzluk ifadesiyle “zaten” kelimesiyle başlayan cümlelerin artmasına ve başarılarının olumsuz yönde etkilenmesine yol açmaktadır. Ayrıca, ebeveynlerin ve kendilerinin yaşamış olduğu olumsuz deneyimler, Türk vatandaşlarının öğrenilmiş çaresizlik davranışı sergilemelerine neden olmaktadır.

3.3. Katılımcıların Türkçeyi Geliştirmeye İlişkin Görüşleri

Tablo 8. Katılımcıların geliştirmek istedikleri dil becerilerine ve eğitim programı ihtiyaçlarına ilişkin bulgular

Türkçede Geliştirmek İstedikleri Dil Becerileri	Frekans (n)
Hiçbiri	2
Okuma	6
Yazma	10
Konuşma	2
Hepsi	16
Türkçeyi Geliştirmeye Yönelik Eğitim Programı İhtiyacı	
Emin olmama	2
Evet	15
Hayır	13

Tablo 8’de katılımcıların geliştirmek istedikleri dil becerilerine ve eğitim programı ihtiyaçlarına ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların çoğunluğu Türkçede dil becerilerinin hepsini geliştirmek istediklerini ifade ederken bazıları yazma, okuma ve konuşma becerilerini geliştirmek istediklerini ifade etmiştir. Katılımcıların küçük bir kısmı ise hiçbirini geliştirmek istemediklerini belirtmiştir. Katılımcılar Türkçeyi geliştirmeye yönelik eğitim programı ihtiyacı olduğunu ve olmadığını birbirine yakın oranlarda ifade ederken bazıları ise emin olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 9. Katılımcıların Türkçeyi geliştirmeye yönelik çabalarına ve kullandıkları kaynaklara ilişkin bulgular

Türkçeyi Koruma ve Geliştirmeye Yönelik Özel Çaba	
Film izleme	7
Yok	8
Sosyal medya	2
Türkçe konuşmaya çalışma	9
Türkçe derslerine katılma	1
Kitap okuma	1
Türkçe programlar izleme	2
İnternet siteleri	1
Her şeyi Türkçe yapma	2
Türkçeyi İlerletmeye Yönelik Kullanılan Kaynak	
Türkçe yayın yapan kanallar	13
İnternet siteleri	20
Kitap	1
Yok	1

Tablo 9. katılımcıların Türkçeyi geliştirmeye yönelik çabalarına ve kullandıkları kaynaklara ilişkin bulgular incelendiğinde Türkçeyi koruma ve geliştirmeye yönelik özel çaba olarak Türkçe konuşmaya çalıştıklarını, film izlediklerini, sosyal medya kullandıklarını, Türkçe programlar izlediklerini, her şeyi Türkçe yaptıklarını, Türkçe derslerine katıldıklarını, kitap okuduklarını ve internet sitelerinden yararlandıklarını ifade ederlerken özel çabası olmadığını ifade eden katılımcılarda yer almaktadır. Çoğunluk Türkçeyi ilerletmeye yönelik kaynak olarak internet sitelerini kullandıklarını belirtmiştir. Bununla birlikte Türkçe yayın yapan kanallar ve kitapları kullandıklarını ifade edenler olmakla birlikte kaynak kullanmadığını belirten katılımcı da bulunmaktadır.

Tablo 10. Katılımcıların Türkçe dersi almalarına ve öğrenme sürecinde zorlukla karşılaşmalarına ilişkin bulgular

Türkçe Dersi Alma ve Kursu Katılma	
Evet, katılma	14
Var, katılmama	4
Var, 7. sınıfta gitme	11
Hayır	1
Türk Dilini Öğrenme ve Geliştirme Sürecinde Zorlukla Karşılaşma	
Hayır	26
Yazma	2

Türk kültür lokalleri	1
Evet	1

Tablo 10’da katılımcıların Türkçe dersi almalarına ve öğrenme sürecinde zorlukla karşılaşmalarına ilişkin bulgular incelendiğinde çoğunluk Türkçe dersi aldıklarını ve kursa katıldıklarını ifade ederken farklı bir sınıftayken katıldığını ve katılmadığını ifade eden katılımcılarda bulunmaktadır. Çoğunluk Türk dilini öğrenme ve geliştirme sürecinde zorlukla karşılaşmadıklarını ifade ederken zorlukla karşılaştıklarını, yazma ve Türk kültür lokallerinde zorlandıklarını ifade eden katılımcılarda vardır.

Tablo 11. Katılımcıların istedikleri devlet desteği ve öğrencilerle iletişim kurdukları platforma ilişkin bulgular

Almanya’da Türk Dili ve Kültürünün Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Verilmesi İstenen Devlet Desteği	
Yok	6
Türk eğitim merkezi	5
Türkçe kursları	5
Türkçe öğretmen ve etkinlikler	8
Türkçe ders saatlerinin artırılması	1
Türkçenin ikinci yabancı dil sayılması	1
Türk medyası	5
Türkçe kültür yayınları	1
Almanya’da Türkçeyi Koruma ve Geliştirme Konusunda Öğrencilerle İletişim Kurulan Platform	
Okul etkinlikleri	24
Sosyal medya	14

Tablo 11’de katılımcıların istedikleri devlet desteği ve öğrencilerle iletişim kurdukları platforma ilişkin bulgular incelendiğinde Almanya’da Türk dili ve kültürünün korunması ve geliştirilmesine yönelik olarak Türkçe öğretmen ve etkinlikler istediklerini, Türk eğitim merkezi, Türkçe kursları, Türk medyası, Türkçe ders saatlerinin artırılması, Türkçenin ikinci yabancı dil sayılması ve Türkçe kültür yayınları istediklerini ifade ederlerken bazı katılımcılar ise istedikleri devlet desteği olmadığını ifade etmişlerdir. Çoğunluk Almanya’da Türkçeyi koruma ve geliştirme konusunda öğrencilerle okul etkinliklerinde iletişim kurduklarını ifade ederlerken bazıları ise sosyal medyadan iletişim kurduklarını ifade etmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Öğrencilerin büyük bir kısmı, ana dillerini aktif olarak kullanmaya ve korumaya yönelik güçlü bir motivasyona sahiptir. Ancak Almancanın hakim olduğu bir ortamda, Türkçe'nin kullanımının zamanla azalabileceği riski de göz önünde bulundurulmalıdır. Eğitim durumu, yerleşim yeri ve medeni durum gibi demografik faktörlerin, dil kullanımı ve sadakat puanları üzerinde belirleyici etkileri olduğu görülmüştür.

Türk öğrenciler, üniversiteye giden yolları açan okul türlerine devam ettikleri halde, akademik başarıları yüksek olsa da Alman akranlarıyla aynı eğitim imkanlarına erişememektedir. Bu durum, Türk öğrencilerin eğitim süreçlerinde isteksizleşmelerine, süregelen bir umutsuzluk ifadesiyle “*zaten*” kelimesiyle başlayan cümlelerin artış göstermesine ve başarılarının olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır. Almanya'daki Türk öğrencilerin karşılaştıkları ciddi sorunlardan biri, ebeveynlerin yaşadıkları ülkenin dilini yeterince bilmemeleri sebebiyle okul yönetimi ve öğretmenlerle etkin bir iletişim kuramamaları olduğundan dolayı dil öğrenimi fazlasıyla önem taşıyan bir husustur.

Almanya'da yaşayan Türk asıllı Bulgar öğrenciler arasında yapılan kültürel baskılara ve dil politikalarına rağmen, bu öğrencilerin çoğu hem Türkçe hem de Almancayı başarıyla öğrenmektedir. Sonuç olarak, Almanya'daki Türk asıllı Bulgar öğrencilerin ana dillerini koruma ve geliştirme süreçlerini desteklemek amacıyla dil eğitimine erişimi artıracak ve çok dillilik becerilerini teşvik edecek politikaların hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu politikalar, öğrencilerin hem kültürel kimliklerini korumalarına hem de Alman toplumuna başarılı bir şekilde entegre olmalarına olanak sağlayacaktır.

Katılımcıların yaşları 12 ile 17 arasında sınıfları ise 5 ile 10. sınıflar arasındadır. Çoğunluğunun doğum yeri Bulgaristan'dır. Katılımcıların tamamı Türkçe ve Almanca bilmektedir. Almanya'da doğan katılımcılar olmakla birlikte 12 yaşında gelen katılımcılarda bulunmaktadır. Çoğunluğu Türkçeyi anadili olarak kabul etmekte ve günlük hayatlarında Türkçeyi daha fazla kullanmaktadır. Çoğunluğunun Türk olmayan aile ferdi bulunmamaktadır. Katılımcıların tamamı Bulgaristan'da Türkçe dersi veya Türk dilinde eğitim almamıştır. Çoğunluk Türkçeyi aile içerisinde sürekli,

arkadaş grubu içerisinde ise genellikle konuşmaktadır. Çoğunluğun ailesi Türk kültürü ve dilini koruma konusunda teşvik etmektedir. Çoğunluk Almanya’da Türkçe dil ve kültür etkinliklerine katılmaktadır. Çoğunluk Türkçeye ilgili sıkıntı yaşanan dil becerileri olmadığını ifade etmiştir. Çoğunluk Türkçeyi kullanma konusunda kendini yeterli bulduğunu ve endişe taşımadığını ve ailesinin dil becerileri üzerinde etkisi olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar sürekli Türkçe iletişim kurduğundan Türkçeyi kaybetmemek için kullanmayı ve korumayı önemsediklerini ifade etmiştir. Çoğunluk Türkçeyi koruma adına okuldan Türkçe öğretmeni sayısının artırılmasını ve Türkçe derslerinin artırmasını beklediklerini ifade etmiştir.

Katılımcıların geneli Türkçede dil becerilerinin hepsini geliştirmek istediklerini, Türkçeyi geliştirmeye yönelik eğitim programı ihtiyacı olduğunu, Türkçeyi koruma ve geliştirmeye yönelik özel çaba olarak Türkçe konuşmaya çalıştıklarını, Türkçeyi ilerletmeye yönelik kaynak olarak internet sitelerini kullandıklarını, Türkçe dersi aldıklarını ve kursa katıldıklarını, Türk dilini öğrenme ve geliştirme sürecinde zorlukla karşılaşmadıklarını, Almanya’da Türk dili ve kültürünün korunması ve geliştirilmesine yönelik olarak Türkçe öğretmen ve etkinlikler istediklerini ve Almanya’da Türkçeyi koruma ve geliştirme konusunda öğrencilerle okul etkinliklerinde iletişim kurduklarını ifade etmiştir.

4.2. Öneriler

- Almanya’da Türkçe eğitim veren okulların sayısının artırılması ve bu okullarda Türkçe derslerinin kalitesinin iyileştirilmesi ve bu öğrencilerin ana dillerini etkin bir şekilde öğrenmelerine ve kullanmalarına olanak sağlanması.
- Almanya’daki Türk toplumu, Türkçe’nin öğrenilmesi ve kullanılması için düzenli kültürel etkinlikler ve topluluk buluşmaları organize etmelidir. Bu tür etkinlikler, öğrencilerin ana dillerini kullanma fırsatlarını artırarak dil becerilerini güçlendirecektir.
- Ailelerin ve toplum liderlerinin, gençler arasında dilin korunması ve geliştirilmesi konusunda daha aktif bir rol alması teşvik edilmelidir.
- Alman hükümeti ve eğitim kurumları, azınlık dillerinin korunmasını destekleyici politikalar geliştirmelidir. Bu politikalar, çoğulculuk ve çok dillilik değerlerini teşvik ederek, her bireyin anadilini özgürce kullanabilmesi için uygun ortamların sağlanmasına yönelik olmalıdır.

- Almanya'daki Türk asıllı Bulgar öğrencilerin dil kullanım alışkanlıkları ve dil sadakati düzenli olarak izlenmelidir, bu da gelecekteki eğitim müdahalelerinin daha iyi hedeflenmesine olanak tanıyacaktır.
- Çalışma Almanya'da Aachen şehrinde yer alan 3 okuldaki öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirildiğinden farklı şehirlerden de öğrencilerin katılımıyla daha kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilebilir.
- Çalışmada 30 öğrencinin görüşleri alındığından daha fazla katılımcı ile daha genellenebilir sonuçlar elde edilebilir.
- Yalnızca nitel bir çalışma olarak değil nicel açıdan karşılaştırma yapılabilecek ve öğrencilerin Türkçeye karşı tutumlarını sayısal olarak da belirten çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Ailelerinde bu konuda bilinçlendirilmesi sağlanarak çocuklarının Türkçeyi kullanmalarına katkıda bulunması sağlanabilir.
- Yabancılara Türkçe öğretilmesi amacıyla geliştirilmiş olan her düzey açısından öğrenci profili ve söz konusu öğrencilerin öğrenme şartları göz önünde bulundurularak sınıf içerisindeki öğretim yaklaşımları ve tekniklerinin tekrar değerlendirilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin farklılıkları bağlamında söz konusu tekniklerin gereksinimlere yönelik olarak özelleştirilmesi gerekmektedir.
- Türkçe öğretim materyallerinin güncellenmesi ve çocukların ilgisini çekecek modern ve etkileşimli kaynaklarla desteklenmesi.

Kaynaklar

- Adıgüzel, Y. (2011). Almanya'da kültürel çatışma alanı olarak Türkçe. *Sosyoloji Dergisi*, 22(3), 231–251.
- Castles, S., M., J. Miller (2009). *The Age of Migration; International Population Movements in the Modern World*, The Guilford Press, New York
- Cramer, T., Ascough, R.K., Williams, D., and Loucky, J.P. (2007). *Extensive reading forum: Motivation and community through extensive reading*. In K. Bradford-Watts (Ed.), JALT2006 Conference Proceedings. Tokyo: JALT.
- Duman, H. H. (2002). *Öncesi ve sonrasıyla Balkan Savaşları*. Türklerin Rumeli'ye Çıkışının 650. Yıldönümü. İstanbul: Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayını.

- Eminov, A. (1997). *Turkish and other Muslim Minorities in Bulgaria*. London: Hurst.
- İmer, K. Kocaman, A. Özsoy, S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Nayır, Y. N. (1999). *Balkanlar ve Türklük*. İstanbul: Cumhuriyet Yayınları.
- Özdemir, C. (2018) *Günümüzde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Durumu*
Alatoo Academic studies. Sayı 1, 11-19
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research. Encyclopedia of statistics in behavioral science*. Wiley Online Library.
- Şahin, B. (2012). “Almanya’daki Türk göçmenlerin sosyal entegrasyonunun kuşaklar arası karşılaştırılması: kimlik ve ait hissetme”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 227–251.
- Şen, Ü. (2016). İki dilli Türk çocuklarına temel beceri ve temel değerlerin öğretiminde Nasrettin Hoca fıkralarının yeri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 257-272.
- Şimşir, N. B. (1986). *Bulgaristan Türkleri (1878-1985)*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Troebst, S. (1994). Ethnopolitics in Bulgaria: The Turkish, Pomak, Macedonian and Gypsy minorities. *Helsinki Monitor Quarterly on Security and Cooperation in Europe*, 5(1).
- Turan, Ö. (1998). *The Turkish Minority in Bulgaria (1878-1908)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Tutaş, N. (2014). İngiliz Dilinde ‘Aydınlanma’: Eski İngilizce’den günümüze değişimi ve gelişimi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 54(1), 287-306.
- Yağmur, K. (2004). *Language policy in the Netherlands*.
- Yağmur, K., and Van de Vijver, F. J. (2012). *Acculturation and language orientations of Turkish immigrants in Australia, France, Germany, and the Netherlands*. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 43(7), 1110-1130